

Bevallom, volt bennem egy kis elvárás, amikor elmentem **Dr. Agócs Gergely** előadására, hiszen már a címe is hangzatos volt:

Az előszavas mesemondás, mint a beszélt nyelv piramisának csúcsa.

Gergelyt főleg zenei érdemei szerint szokták emlegetni, meg elsőre furcsának hangzó felvidéki kiejtése miatt, de a **Hagyományok Háza** közművelődési részlegének vezetőjeként és később tudományos munkatársaként nagyon sokat tett azért, hogy választ kapjunk arra, **hogyan is működik az igazi mesemondás.**

Persze laikusként én is úgy álltam hozzá először: Miért, valami gond van a mesei hagyományunkkal, hol vagy miért nem működik? De végre becsületes magyarázatot kaptam Gergelytől.

A mesét, mint a hagyományos kultúra egy fajta szerveződését, nem lehet rekonstruálni egy meséskönyvvel. Az ipari forradalom környékén, amikor kezdték látni, hogy pusztul a hagyományos kultúra, hozzáfogtak a mesék gyűjtéséhez is. A közreadásnál számos olyan mesei elemmel találkoztak, ami az élő nyelv sajátja és egy nyomtatott példányban

visszásan hat, vagy érthetetlen.

Ezért különböző módszerekhez folyamodtak, hogy az összegyűjtött meséket **olvasmányossá** tegyék. Próbálkoztak a különböző irodalmi műfajok stiláris elemeivel, a tömörítéssel és egyéb technikákkal, melyek Agócs szerint épp arra voltak jók, hogy kidolgozzák a mesékből a leglényegesebb elemeket is, mint például a mesei fordulatokat.

Ilyen hibákat még **a legnagyobbak is elkövettek**, mint Kríza János, Benedek Elek. Sőt Agócs szerint az egyik legnagyobb hibát a világ leghíresebb mesegyűjtői is elkövették, amikor a közreadott gyűjteményük címében kifejezetten gyerekeknek dedikálták a meséket: Gyermek- és családi mesék a Grimm testvérektől.

Ez 1812-ben történt és ennek előtte **senki nem gondolta, hogy a mese a gyerekek kizárólagos műfaja lenne.** Agócs ehhez számos példát felsorakoztat a mese-történelemből Ezopuszt időszámításunk előttről, aztán Giovanni Straparolát a XVI. századból, akik nem jelölték meg kiadványukban, hogy meséik gyerekeknek szólnának.

Erre még nagyobb példák a saját kultúránkban vannak, ugyanis a legtöbb élő mesemondást olyan helyen és időszakban sikerült tetten érni a gyűjtőknek, ahol **gyerekeknek semmi keresnivalója nem volt**. A paraszti kultúránk legnagyobb mesemondó helyszíne a fonó volt, amikor a gyerekeknek

már rég ágyban volt a helyük.

Később az első magyar mesegyűjtéseket is igazán férfias körülmények között gyűjtötték össze. Azokat vagy **favágó férfiak mesélték** egymásnak a hegyen, vagy az osztrák császári családot védő huszár katonák mesélték gyertyaoltás után vagy útépítő munkások mindennapjainak részét képezték.

Az, hogy a mesevilág gyerekes dolog, ezek alapján eléggé új keletű. Bár mindannyiunk szívében ott élnek a mesei fordulatok, szimbólumok, emlékek, örök nyomokat hagyva, mégis

felnőtként inkább csak legyintünk rá.

Agócs Gergely határozott elfogultságával és tudományos érveivel, annyira képviselte a mesék egyedi erejét és fontosságát, hogy úgy éreztem visszakaptam ebből a világból valamit felnőttként is.

Nem az történt, hogy újra gyerek lehettem az előadása alatt, hanem az fogalmazódott meg bennem, hogy felnőttként tehetek azért, hogy **a mese része legyen a mindennapjaimnak**. És a mesés holnapok ígérete máris könnyített bennem valamit azon a tényen, hogy ember vagyok, annak minden terhével.

Annak tehát, hogy a legjobb szándékkal meséskönyvbe szedett mesék nem idézték és nem adják vissza ma sem a hagyományos mesemondás lényegét olyan okai vannak, mint az átdolgozás a gyűjtők, nyelvészek, írók által, továbbá az, hogy **nagyon sok mesemondást gúgyögéssé degradáltak** azzal, hogy kizárólag gyerekeknek címezték.

Ok az is, hogy felolvashatóvá váltak ezek a mesék és **elveszett belőlük a személyes kontaktus** és a személyes ajándék a meséből, amit mindenki hozzá tett a történethez addig, míg szájról-szájra terjedt.

Agócs a mesét a színházi drámák szövegéhez hasonlítja, és érthetetlennek tartja, hogy míg egy dráma esetében teljesen evidens, hogy

maga szöveg még nem csinál színházat,

azt élővé kell tenni ahhoz, hogy ténylegesen működjön, addig a leírt mesénél miért hisszük azt, hogy elég csak elolvasni.

A mese a beszélt nyelv csúcsteljesítménye. Miért? Azért mert összetett élethelyzeteket fogalmaz meg egyetlen mesei fordulatban és az ábrázoló fordulatok csak úgy hemzsegnek egy mesében.

Az élő mesemondás mindig megújul és újítja a nyelvet is, mégpedig természetes módon,

Kazinczy nélkül is – tette hozzá Agócs Gergely. A mesehallgatásnak ezért nyelvművelő értéke van, segíti a helyes önkifejezést,

tisztázza az identitást,

az egyéni és közösségi értékrendet, **lélektanilag meg összerendez.** Könnyedén rögzít találó megfogalmazásokat, melyek kisebb és nagyobb közösségek összekötő elemeivé válhatnak, hiszen minden magyar ember ismeri az olyan mesei kérdést, mint a „hát hol jársz te, ahol a madár se jár?” és nem ódzkodik azt a hétköznapijában használni.

A mesetörténetek azért is jók, mert mindig egy megoldandó problémát tárnak a gyermek elé és a vége mindig a hiány- vagy károkozás megszüntetése, ami által

megélhető egy pozitív végkifejlet.

Mindez a gyerekekkel való szülői foglalkozáson keresztül történik és ez a személyes törődés hat a legjobban a gyerekekre, csak ezután jöhet szóba a mese történetének hatása vagy nyelvművelő értéke.

Ugyanide sorhatóak a családi-, helyi történetek, ami mindenkinek van a családi történetgyűjteményében és egy jelmonddal vagy szállóigével jelezni lehet a teljes történet tanulságát. Pl: „ez sem különb a Deákné vásznánál”.

Bizonyosan története van a Deákné vásznának, ami már egy mondatba lett kódolva. Agócs szerint ezek mind azért fogalmazódtak meg, azért rögzültek, mert valami olyan nyelvi újítást hoztak, ami találóan, viccesen, kifejez egy összetett helyzetet, érzést, élményt, átélést.

Milyen meséket, hogyan és honnan érdemes beszerezni?

Agócs azokat a kiadványokat javasolja, amelyek folklorisztikai szempontból tisztességesen lettek leközzölve, így ajánlja az Új Magyar Népkiadás Gyűjtemény sorozatát, ami 77 éve jelent meg először és azóta több kiadást is megért, de mindenik többé-kevésbé szöveghű közlésformában.

Ugyanakkor ajánlja azokat a mesekönyvkiadásokat, amelyeknek hangzó melléklete is van. Erre a legelső példa pont innen, Erdélyből van, Csínodról, ami egy úzvölgyi ember meséit tartalmazza.

Támpont lehet az is, ha az adott mesekönyvnek, mesegyűjtésnek fel van tüntetve a szerzője, szerkesztője és a gyűjtési forrása. A legjobb az, ha valamilyen tájegységről gyűjtött mesékről van szó. Minden folklorista alapszempontja, hogy legelőbb feltüntesse a tájegységet, ahonnan sikerült összegyűjtenie a meséket.

Pedagógusok és szülők számára is ajánlom „A magyar mesemondás hagyománya” című könyvet, ami gyakorlati- és módszertani tanácsokat is tartalmaz. A könyv tartalomjegyzékéről és megrendelési lehetőségeiről ide kattintva tájékozódhatsz.

Gergely arra is felhívta a figyelmet, hogy ne olvassuk a mesét!

„Ne olvassanak, mert az agyonüti a mesét.” Felolvasás helyett mondjunk el saját szavainkkal.

Amennyiben tehetjük meséljük el saját történeteinket gyereink számára, mert azoknak ugyanolyan lélektani hatása van, mint a meséknek. Nyilván ezek a történetek végesek és ilyenkor fordulhatunk a mesekönyv felé, de ne felolvasás gyanánt.

A rajzfilmekre vonatkozóan

Agócs a következőket tanácsolja: ha csak tehetik a szülők, ne engedjék ezeket a történet nélküli hajszarajzfilmeket a gyerekeiknek nézni. Egy fokkal jobb a magyar népmesék rajzfilmsorozata, továbbá ajánlja a János Vitézt, a Fehérló Fiát, a Szaffi című rajzfilmet, vagy a Jókai regényfeldolgozásokat és ehhez hasonlókat.

Fő szempont mindig az legyen a meseválasztásnál, hogy az adott rajzfilmnek vagy meseszövegnek legyen valami köze, ahhoz, hogy **kik vagyunk, milyen alapidentitással rendelkezünk.**

De természetesen mindezt csak arra az esetre, ha szülőnek egyáltalán nincs ideje foglalkozni a gyerekekkel.

Ha csak tehetik, **meséljenek nekik!**